

Eiendomsrett**Debatt & meninger****Kronikk****Kirsti Strøm Bull**

Professor emerita, dr. juris, Universitetet i Oslo

Hva handler «Karasjok-saken» om?

I tre uker på nyåret har en sak om eiendomsretten til grunn i Karasjok vært ført for særdomstolen Utmarksdomstolen for Finnmark.

Befolkningen i Karasjok mener at de gjennom historisk bruk har kollektiv eiendomsrett på grunnen i Karasjok.

Finnmarkseiendommen (FeFo) forvalter 95 prosent av grunnen i Finnmark og er landets nest største grunneier. Den hevder at den alene har eiendomsretten.

I saken trekkes det opp lange historiske linjer. De går helt tilbake til 1751 - først da kom Karasjok innenfor Norges grenser. Før 1751 var det ingen landegrenser i Finnmark, og Karasjok var underlagt svensk jurisdiksjon.

Men la meg gå noe kortere tilbake i historien for å forklare sakens bakgrunn.

Synliggjøring og rettigheter. I 2005 fikk vi lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven). Finnmarksloven kom i stand etter en langvarig lovgivningsprosess.

Det startet med Altasaken, konflikten rundt utbyggingen Kautokeino-Alta-vassdraget. Den pågikk i flere år på 1970- og 1980-tallet og vises nå i filmen «Ellos eatnu - La elven leve».

Alta-konflikten synliggjorde det samiske folket i Norge på en måte som ikke hadde skjedd tidligere. Samene tapte kampen om elven, men konflikten førte til nedsettelse av flere utvalg, blant annet Samerettsutvalget. Dette utvalgets arbeid ledet til opprettelsen av Sametinget og til en egen sameparagraf i Grunnloven, paragraf 108.

Utvalget fikk også i oppdrag å utrede spørsmål om rettigheter til og forvaltning av grunnen i Finnmark. En utredning om

disse spørsmålene kom først i 1997 og ledet frem til Finnmarksloven av 2005. Grunn som staten hadde forvaltet, ble ved loven overført til et eget grunneierorgan - Finnmarkseiendommen (FeFo).

Utrede felt for felt. Lovgiver erkjente at staten ikke uten videre var eier av all grunnen som ble overført til FeFo. Lokalbefolkningen kunne gjennom sin bruk langt bak i tid ha ervervet eiendomsrett til områder i Finnmark. Dette måtte kartlegges.

Regler om slik kartlegging ble gitt i et eget lovkapittel, med overskriften «Kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter».

En kommisjon, Finnmarkskommisjonen, skal utrede felt for felt i Finnmark for å kartlegge mulige rettigheter. En slik kartlegging ble støttet av både Sametinget og Finnmarks fylkesting. Kommisjonens utredning kan bringes inn for en særdomstol, Utmarksdomstolen for Finnmark.

Siden 2009 har Finnmarkskommisjonen utredet flere felt. Først og fremst ute ved kysten, men uten at det ga kollektiv eiendomsrett for lokale grupper.

Først ved utredningen av Karasjok-feltet er kommisjonens flertall kommet til at det er etablert en kollektiv eiendomsrett for lokalbefolkningen.

Hvem har eiendomsretten? En enstemmig kommisjon mente at befolkningen i Karasjok hadde en eiendomsrett da området i 1751 ble en del av Norge.

Flertallet i kommisjonen mente at denne eiendomsretten ikke har gått tapt gjennom statens senere disposisjoner. Mindretallet mente staten gjennom sin senere handlemåte har utslukket den tidligere lo-

◉ **Hvem har eiendomsrett på grunnen i Karasjok?** Bildet: Reindyr krysser riksvei 93 ved Låhpoluoppal mellom Alta og Karasjok. Foto: Heiko Junge, NTB

kale eiendomsretten. Det er dette som er hovedspørsmålet i saken som nå skal avgjøres av Utmarksdomstolen for Finnmark. Men det er også andre spørsmål inne i saken.

En egen gruppe i Karasjok, Guttormgruppen, står bak kravet om en kollektiv eiendomsrett, men bare for samene i Karasjok, altså ikke hele befolkningen. Det er særlig denne gruppens synspunkter som har fått pressens oppmerksomhet.

Den gruppen som vant frem i Finnmarkskommisjonen, representerer hele befolkningen i Karasjok og skiller ikke mellom samer og andre.

FeFo har fått støtte fra to grupper, såkalte rettshjelpere: Norges Jeger- og Fiskerforbund og en enkelt reindriftsside.

Bred politisk enighet. Finnmarkslovens regler om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter i Finnmark fikk bred tilslutning i Stortinget. Bare Fremskrittspartiet og SV stemte mot lovens regler om en kartlegging av rettigheter.

Før 1751 var det ingen landegrenser i Finnmark, og Karasjok var underlagt svensk jurisdiksjon

Informasjon
Aftenposten
Debattredaksjonen

Debattredaktør

Erik Tornes
 Adresse: Aftenposten, Debatt,
 Boks 1178, 0107 Oslo

Debatt

E-post: debatt@aftenposten.no
 Hovedinnlegg: 3000 tegn inkl.
 mellomrom. Legg ved portrettfoto.
 Kortinnlegg: 400-1500 tegn.

Kronikker / debattinnlegg på nett

aftenposten.no/meninger
 Aftenposten returnerer ikke artikler
 som blir sendt på papir.

Kronikk

E-post: kronikk@aftenposten.no
 Kronikk: Maks. 6000 tegn
 inkl. mellomrom.
 Legg ved portrettfoto.

Opprettelsen av Finnmarkskommisjonen og en egen utmarksdomstol for Finnmark ble av justiskomiteen begrunnet i folkerettens regler. Men opprettelsen av Finnmarkskommisjonen var ikke noe nytt i Norge. Tvert om var et slikt kartleggingsarbeid allerede utført i områder sør for Finnmark, noe som tilsa at en tilsvarende rettsavklaring måtte gjøres også i Finnmark.

Det fremheves av flertallet i justiskomiteen:

«I denne forbindelsen vil flertallet også nevne at man uavhengig av urfolks rettigheter og folkerettslige betraktninger har hatt lignende særordninger for kartlegging av rettigheter ellers i landet.

Høyfjellskommisjonen tok i perioden 1908 til 1953 for seg de sentrale høyfjellsområdene i Sør-Norge. Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms hadde i perioden 1985 til 2004 til oppgave å ordne rettsforholdene mellom staten og andre i høyfjellsområder og andre utmarksområder i Nordland og Troms.

Ut fra et sammenlignende synspunkt vil det da etter flertallets mening være klart urimelig å si at finnmarkingene må ta byrden ved selv å føre sine saker for de alminnelige domstolene med alle de ulempene dette innebærer.»

Kronikkforfatteren har vært sakkyndig vitne i saken. Hennes forklaring var knyttet til forskning rundt de aktuelle spørsmålene.

Befolkningen i Karasjok mener at de gjennom historisk bruk har kollektiv eiendomsrett på grunnen

Meninger
Strømprisene

Lavt presisjonsnivå om utenlandskabler

Øker vi kraftforbruket uten samtidig å bygge mer kraft, vil både energibalansen og effektbalansen i Norge svekkes.

Debatt

Kjetil Lund

Direktør, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

«**U**tenlandskabler svekker norsk forsynings-sikkerhet», hevder høyskolelektor Øystein Sjøli i et debattinnlegg i Aftenposten 30. januar. Han oppfordrer også til å holde et høyt presisjonsnivå i debatten om energi.

Det siste er prisverdig og noe vi alle bør strekke oss etter. Dessverre er det mye å utsette på Sjølis eget presisjonsnivå.

2010 er ikke ytterpunktet.

Norge hadde netto import av kraft i 2019 og 2010. Sjøli skriver at netto import i 2019 var veldig liten, og at vi kunne klart oss uten kabler. Han er enig i at kablene kom godt med i 2010. Men 2010 er ikke ytterpunktet for hvor krevende et år kan bli for vår forsynings-sikkerhet.

Det norske samfunnet er helt avhengig av at kraftsystemet virker til enhver tid.

Hadde vi ikke hatt forbindelser til utlandet, måtte vi ha rigget oss for langt verre år enn 2010. I praksis måtte vi gjennomføre en massiv kraftutbygging for å sikre at vi selv hadde nok kraft for ethvert tenkelig år. Det hadde betydd store naturinngrep og en dårlig ressursutnyttelse.

Motsatt poeng. Sjøli siterer en rapport fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) for å få underbygge at Norge alltid har nok kraftproduksjon til å dekke vårt eget forbruk.

Det er riktig at slik har det vært historisk. Men rapporten Sjøli siterer, handler nettopp om at det ikke kommer til å fortsette slik. Rapporten konkluderer slik:

«[M]ed en moderat forbruksvekst frem mot 2030, dagens fleksibilitetsnivå, og med lite fleksibilitet i nytt forbruk, vil det kunne oppstå enkelttimer med inntil 1,2 GW importbehov. Med høy forbruksvekst uten andre endringer vil importbehovet kunne bli betydelig høyere.»

Det betyr at om vi fortsetter å øke kraftforbruket uten samtidig å bygge mer kraft, vil både energibalansen og effektbalansen i Norge svekkes. Vi vil da bli stadig mer avhengig av import og utenlandskabler for å dekke kraftforbruket vårt. Poenget i rapporten Sjøli siterer, er altså det motsatte av det Sjøli hevder.

Grunn til bekymring. Det er god grunn til å være bekymret for både energibalansen og effektbalansen i Norge fremover.

Det viktigste vi kan gjøre de neste årene for å bedre forsynings-sikkerheten vår, er:

1. Bygge mer kraft, særlig regulerbar vannkraft.
2. Bruke den kraften vi har, mer effektivt.
3. Legge vekt på at nytt forbruk skal ha fleksibilitet slik at det ikke binder opp for mye kraft i alle situasjoner.

Sjøli hevder også at daværende statsminister Jens Stoltenberg (Ap) advarte mot å bygge flere kabler. Men igjen var det dette med presisjon.

Det Stoltenberg advarte mot, var et frislipp til å bygge utenlandskabler, noe det er det lett å være enig i. Avtalene om å bygge de siste to kablene som Sjøli er så kritisk til, ble faktisk inngått under regjeringen Stoltenberg. Selve konsesjonene ble gitt under regjeringen Solberg. Etter det er det ikke bygget flere utenlandskabler.

Poenget i rapporten Sjøli siterer, er det motsatte av det Sjøli hevder

Les flere
debattinnlegg
på ap.no